

1. Od Mnichova po Ležáky

Mnichovská dohoda byla výsledkem dlouhodobě se zhoršujících česko-německých vztahů a snahy západních mocností vyhnout se další válce stůj co stůj. Hrůzy té poslední, která stála miliony životů, měli totiž mnozí ještě v živé paměti.

A. MNICHOVSKÁ DOHODA

Najdi v expozici německý text mnichovské dohody, přečti si pečlivě její výtah v češtině a zamysli se nad otázkami pod textem.

„Německo, Spojené království, Francie a Itálie se shodly [...] na odstoupení sudetoněmeckého území, na podmínkách a způsobech tohoto odstoupení a na opatřeních, jež třeba proto učinit. [...]

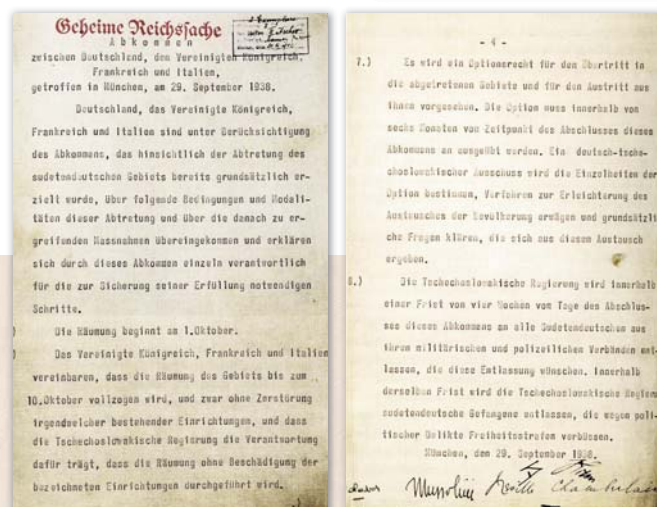
Vyklizení začne 1. října [...] a bude provedeno do 10. října, a to bez ničení a poškozování jakýchkoli existujících zařízení. [...]

Podmínky vyklizení podrobně určí mezinárodní

výbor, složený ze zástupců Německa, Spojeného království, Francie, Itálie a Československa. [...] Mezinárodní výbor určí konečné vymezení hranic a také území, v nichž se má provést lidové hlasování. [...]

Zavede se opční právo pro přesídlení do odstoupených území a pro vystěhování z nich. [...] Německo-československý výbor určí podrobnosti opce, uváží způsob, jak usnadnit výměnu obyvatelstva. [...]

Československá vláda propustí [...] sudetské Němce, kteří si toto propuštění přejí, ze svých vojenských a policejních jednotek. V téže lhůtě propustí československá vláda sudetoněmecké vězně, kteří si odpykávají tresty odnětí svobody za politické trestné činy.“

Mnichovská dohoda 1938, sbírka Auswärtiges Amt - Politisches Archiv, Berlin

Úkoly a otázky k textu:

1. Prohlédni si mnichovskou dohodu v expozici a pokus se napodobit podpisy Hitlera, Daladiera, Mussoliniho a Chamberlaina. Víš, které státy reprezentovali?

2. Zamysli se nad tím, která zařízení mohli mít autoři dohody na mysli v jejím druhém odstavci.

.....

.....

3. Napiš, jak mnichovská dohoda přistupovala k sudetským Němcům v československých věznicích a vojenských a policejních jednotkách.

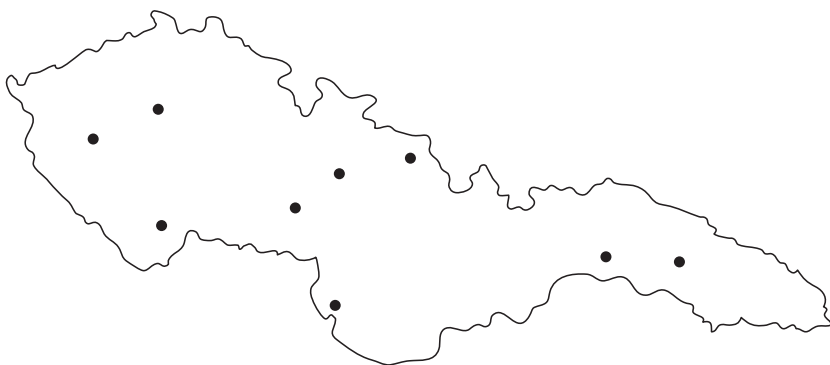
.....

.....

B. OBSAZOVÁNÍ ČESKOSLOVENSKA

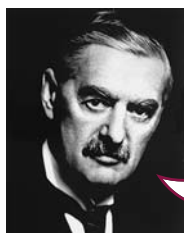
1. Vyznač na mapě Československa území, které mělo být obsazeno na základě mnichovské dohody.

2. Německo nebylo jediným státem, jenž si československé území nárokoval. Vyznač do téže mapy území, která o několik dní později obsadily Polsko a Maďarsko. Pomůže ti mapa na podlaze v expozici.

C. ROZDÍLNÉ VNÍMÁNÍ MNICHOVSKÉ DOHODY

Přečti si výroky nejvýznamnějších politiků období mnichovské krize a zamysli se nad tím, jak se jejich postoj k podepsané mnichovské dohodě lišil.

„Přátelé, toto je podruhé v naší historii, kdy byl z Německa do Downing Street přivezen čestný mír. Věřím, že to je mír pro naši dobu.“
(Neville Chamberlain)

„Jsem panu Chamberlainovi vděčen za jeho úsilí. Ujistil jsem ho, a opakuji to dnes znovu, že jakmile tento problém bude vyřešen, Německo nebude mít v Evropě žádných teritoriálních problémů.“
(Adolf Hitler)

„Očekával jsem rajčata, dostal jsem květiny.“
(Édouard Daladier poté, co byl ve Francii vítán jásajícím davem)

„Oběti, jež od nás byly tak důrazně žádány, jsou neúměrné a nejsou spravedlivé.“
(Edvard Beneš)

2. Od Mnichova po Ležáky

Podepsáním mnichovské dohody přišlo Československo o své pohraničí. Na jaře následujícího roku se oddělilo Slovensko a zbylé území bylo hned poté obsazeno Německem, které zde vyhlásilo protektorát Čechy a Morava. V září 1939 zahájilo Německo válku a potřebovalo mít v Protektorátu klidné zázemí.

A. VÝSTRAHA ŘÍŠSKÉHO PROTEKTORA

Najdi v expozici výstrahu říšského protektora Konstantina von Neuratha z října 1939, pečlivě si ji přečti a zamysli se nad následujícími úkoly a otázkami.

Úkoly a otázky k textu:

1. Doplň chybějící místa v textu podle originálu v expozici.

Výstraha!

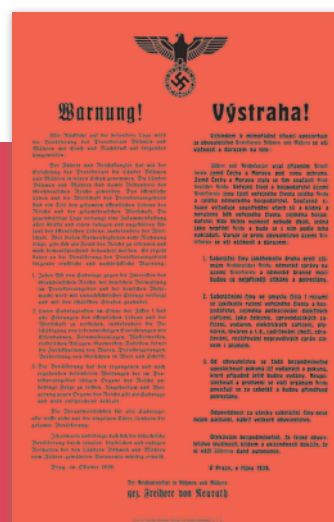
[...]

Varuje se proto obyvatelstvo území Protektorátu se vši vážností a důrazem:

1. Sabotážní činy jakéhokoliv druhu proti zájmům Großdeutsches Reichu, německé správy na území Protektorátu a německé branné moci budou co nejpřísněji stíhány a potrestány.

2. Sabotážní činy ve smyslu čísla 1 rozumí se jakékoliv rušení veřejného života a hospodářství, zejména poškození důležitých zařízení, jako zpravodajských zařízení, elektrických zařízení, plynáren, a.t.d., zadržování zboží, rozšiřování slovem i písmem.

3. Od obyvatelstva se žádá bezpodmínečné uposlechnutí pokynů již vydaných a pokynů, které případně ještě budou vydány. Neuposlechnutí a protivení se vůči orgánům Reichu považují se za sabotáž a budou přiměřeně potrestány.

Výstraha říšského protektora, 1939, sbírka Národního muzea

2. Jistě sis všiml/a, že německý text výstrahy je psán jiným písmem než jeho český překlad. Nebylo snadné ho přečíst. Vyzkoušej si to sám/sama a přepiš následující text:

Odpovědnost za Všechny Sabotážní činy Nese Nejen Pachatel, Nýbrž Všecké Obyvatelstvo.
Očekávám Bezpodmínečně, že české Obyvatelstvo Loyalností, Klidem a Ukázněností Dokáže,
že Si Váží Führerem Dané Autonomií.

Fotografie ilustrující označení občanů židovského původu

3. Od Mnichova po Ležáky

Poté, co rozpoutalo Německo válku také proti Rusku, vzrostla potřeba udržet klid v protektorátním zázemí. Němečtí okupanté se chtěli vypořádat především se zdejším odbojovým hnutím. Do funkce zastupujícího říšského protektora byl proto dosazen nový muž.

A. VYHLÁŠENÍ CIVILNÍHO STAVU VÝJIMEČNÉHO

Najdi v expozici výnos o zavedení civilního stavu výjimečného z roku 1941. Odpověz na otázky pod textem.

[...]

I.

Na ochranu zájmů Říše a obyvatelstva Protektorátu Čechy a Morava vyhláší tudíž [...] civilní stav výjimečný.

II.

(1) Všechny činy, jimiž jsou porušovány veřejný pořádek a bezpečnost, hospodářský život nebo pracovní mír, jakož i záměrné a nedovolené chování střelných zbraní nebo třaskavin a střeliva, podléhají stannému právu civilního stavu výjimečného.

(2) To se týká také všeho srocování, shlukování, shromažďování v uzavřených místnostech a pod širým nebem, na veřejných ulicích a náměstích.

III.

Kdo se o takových činech nebo záměrech dověděl aniž je ihned oznámil příslušným orgánům, propadá právě tak jako pachatel stannému právu civilního stavu výjimečného.

Říšský protektor v Čechách a na Moravě

Výnos o zavedení civilního stavu výjimečného, 1941, sbírka Národního muzea

Úkoly a otázky k textu:

1. Kdo je autorem výnosu a co víš o jeho vztahu k Čechům?

.....

.....

.....

.....

2. Napiš, kdy byl výnos vydán a co si Češi v tento den připomínají.

.....

.....

3. Vyber správnou odpověď. Co je to stanné právo, o kterém se text výnosu zmiňuje?

- a) právo uvěznit nepřizpůsobivou osobu ve stanu, a to zpravidla na dobu několik let
- b) zrychlené trestní řízení využívající nejpřísnějších trestů, zpravidla tresty smrti
- c) zrychlené trestní řízení, po kterém byli všichni odsouzení nuceně nasazováni na práci v německých továrnách

B. ATENTÁT

Přečti si text Prokopa Drtiny, blízkého spolupracovníka prezidenta Edvarda Beneše v Londýně, a zamysli se nad otázkami pod textem.

„Příchod Heydrichův znamenal první tragickou vlnu zastrašujících poprav účastníků odboje, veřejně oznamovaných a plakátovaných. Pod jejich dojmem vznikla v zahraničním odboji, zejména mezi vojáky, silná vůle po odplatě [...] Jejím výsledkem byla vojenská akce k vyslání parašutistů do vlasti.“

Automobil R. Heydricha po atentátu, 1942, sbírka Vojenského historického muzea

1. Najdi na výstavě takový plakát se jmény popravených osob. Byli na seznamu i vojáci?

.....

2. Napiš název operace, jejímž cílem bylo zabít zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Pomůže ti časová osa v expozici.

.....

.....

C. HODNOCENÍ ATENTÁTU

Atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha se uskutečnil i přes obavu z tvrdých represálií. V přímé souvislosti s atentátem byla například vypálena obec Lidice. Pro mnohé byl výrazem odhodlání československého odboje, pro jiné představoval hazard se životy stovek nevinných lidí. Co si o tom myslíš ty?

Podle mého názoru byl atentát na Heydricha

.....

.....

.....

4. Od Mnichova po Ležáky

Atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha přinesl českému odboji kýženou slávu v zahraničí, ale tragické oběti doma. Během následujícího „civilního stavu výjimečného“ došlo k hrůzným aktům msty a postupnému rozbití odbojové sítě v Československu.

A. DOPADENÍ ATENTÁTNÍKŮ

Pečlivě si přečti úryvek z tehdejšího tisku a zamysli se nad následujícími úkoly a otázkami.

K dopadení zločinných atentátníků

Strašlivý zločin, jehož obětí se stal Zastupující říšský protektor **44** - Obergruppenführer a generál policie Reinhard Heydrich – muž, který měl tolik porozumění pro drobného českého člověka a za jehož působení zavládl klid v českých zemích – je objasněn a atentátníci díky Bohu byli ve čtvrtek dopadeni a zneškodněni. [...]

Atentátníci byli dopadeni v kostele Karla Boromejského v Praze II. v Resslově ulici ve čtvrtek 18. t. m. [...] Bolestné je pro každého českého nábožensky citícího člověka, že atentátníci, kteří se dopustili tak hnusného činu, se utekli do chrámu, kde jim poskytl útulek tamní kaplan. [...]

Bylo úředně zjištěno, že atentátníci i jejich pomahači jsou vesměs příslušníci českého národa, takže svým činem uvalili na národ velikou vinu. Hlavní původci hnusného zločinu jsou ovšem v Londýně. Jsou to nejen Beneš a jeho čeští a židovští pomocníci, ale také pan Eden jako referent britské tajné služby pro evropské země. To jsou také viníci hrozného zločinu.

Rudolf Hudec,
Lidové noviny (21. 6. 1942)

Úkoly a otázky k textu:

1. Napiš, jaký postoj zaujímá autor tohoto článku a koho považuje za hlavního viníka?

.....

.....

.....

2. Vysvětli, co znamená slovo „kolaborant“?

.....

.....

.....

3. Najdi v expozici fotografie čtyř československých parašutistů, kteří zemřeli v kostele v Resslově ulici dne 18. června 1942. Přiřaď k nim jména: Jozef Gabčík, Jan Hrubý, Jan Kubiš, Josef Valčík. Pomoz si vylučovací metodou.

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

B. DALŠÍ AKCE PARAŠUTISTŮ

Přečti si text poslední depeše parašutisty a telegrafisty Jiřího Potůčka (skupina Silver A) z 26. června 1942 a odpověz na otázky pod textem.

„Vesnice, kde jsem byl se svoji stanicí, byla srovnána se zemí. Lidé, kteří nám pomáhali, byli zatčeni. Jen s jejich pomocí jsem mohl zachránit stanici i sebe. Zůstal jsem nyní sám. Lidé se bojí a jsou nedůvěřiví, lze těžko navazovat nové styky.“

1. Víš, co představuje v textu výraz „stanice“? Nachází se tento předmět v expozici?

.....
.....

2. Víš, o jaké vesnici se v textu mluví?

.....
.....

Vysílačka Libuše, 1941,
sbírka Národního technického muzea

C. ODCHOD Z ČESKOSLOVENSKA

Ještě před vypuknutím války opustilo mnoho mladých mužů své domovy i blízké a odešli do zahraničí bojovat za Československo. Mnohdy se do vlasti nevrátili a své blízké již nikdy nespatriili. Zamysli se nad tím, jestli bys toho byl také schopen a co by v tvém rozhodování hrálo roli? Myslíš si, že by to dnes bylo jiné než v letech 1938 a 1939?

Myslím si, že
.....
.....
.....
.....